

Vyhodnocení realizačního projektu záchranného programu hnědáška osikového (*Euphydryas maturna*) v ČR v roce 2015

V následujícím textu jsou uvedeny aktivity (kurzívou), které byly naplánovány k realizaci v roce 2015 a způsob jejich realizace. Číslování jednotlivých kapitol respektuje členění v textu záchranného programu (ZP). Na realizaci opatření se podíleli jak vlastníci lesa, či jimi najaté subjekty, tak také SOM, Společnost na ochranu motýlů, která realizovala monitoring.

3.1 Péče o biotop

Realizační projekt:

3.1.1 Prvotní lesnické zásahy na lokalitách výskytu druhu a

3.1.2 Opatření střednědobá - do konce platnosti následujícího LHP (do roku 2025)

V porostní skupině 2E1 v Dománovickém lese proběhne opětovná prořezávka postupně odrůstajícího a houšnicového porostu. Cílem je prosvětlení porostu a jeho udržení v příznivém stavu tak, aby i nadále fungoval jako významná mikrolokality druhu. V okolí obsazených stromů budou vyřezány nepůvodní dřeviny (DBC, BO, SM, MD) a stínící keře (např. líska), ale také část příliš bujného jasanového zmlazení. Opatření bude realizováno na počátku roku 2015 svépomocí. Jiné aktivní zásahy nejsou v tomto roce plánovány.

Na vhodných pasekách ve stáří cca 1-7 let bude zvážena další dosadba jasanů. Tam, kde bude na základě zhodnocení jejich vitality zřejmé, že došlo k nežádoucím úhynům, nebo jich bude nedostatek z jiných důvodů, bude přistoupeno k dosadbám. Opatření bude hrazeno v rámci náhrady újmy za ztížené lesní hospodaření, předpokládanou výši ovšem není možné v tuto chvíli vyčíslit.

3.1.6 Realizace managementu na lokalitách vhodných pro repatriaci druhu

V roce 2015 by mělo dojít ke schválení plánu péče o NPR Libický luh. Ten obsahuje i opatření zaměřená na zlepšení podmínek v místech vhodných k repatriaci hnědáška osikového. Za vhodných podmínek by tedy mohlo dojít k realizaci prvních opatření, jejichž cílem je podpora jasanového zmlazení a změna struktury vybraných porostů.

Realizace:

Prořezávka v porostní skupině 2E1 v Dománovickém lese proběhla dle plánu na počátku roku 2015. K plánované dosadbě jasanů nedošlo, protože projekt financovaný v rámci EHP fondů začal výrazně později, než bylo plánováno a navíc se v EVL změnila vlastnická struktura. Z tohoto důvodu nebylo možné opatření realizovat ani na začátku, ani později na konci roku.

Schvalování plánu péče o NPR Libický luh se protáhlo a do konce roku 2015 k němu nedošlo. Z tohoto důvodu nebylo možné realizovat plánovaná opatření, protože AOPK ČR není vlastníkem pozemků a bez schváleného plánu péče není možné financovat jejich realizaci.

3.2 Péče o druh

Realizační projekt:

3.2.1 Repatriace na vybrané lokality

Za účelem ověření postupů při repatriaci druhu na vhodné lokality budou v roce 2015 ověřeny některé plánované postupy spojené s odběrem a řízeným poloodchovem housenek. Z několika hnízd bude odebrána část housenek a přenesena na experimentální plochu, kde budou dále sledovány. Cílem je doplnit informace o jejich chování v podzimním období a koncentrovat je na vybrané ploše, odkud budou moci být na jaře přeživší jedinci odebráni.

Realizace:

Toto opatření nebylo realizováno, protože se nepodařilo zajistit dostatečné kapacity na jeho realizaci.

3.3 Monitoring

Realizační projekt:

3.3.1 Monitoring larev a 3.3.2 Monitoring imág

Také v roce 2015 bude probíhat monitoring populace hnědáka osikového metodami monitoringu larválních hnízd a transektového monitoringu imág. Důraz bude opět kladen na prokázání výskytu na plochách ovlivněných specifickým managementem, aby se ověřilo, zda a jak je daný management účinný. Tyto plochy budou cíleně procházeny v rámci monitoringu larev, zatímco imága budou primárně hledána tam, kde byl druh prokázán v minulém roce. Monitoring bude zajištěn SOM podobně jako v předchozích letech a bude hrazen z POPFK.

3.3.4 Pravidelné hodnocení a optimalizace péče o biotop

I nadále bude vyhodnocován přínos realizovaných opatření, aby mohla být péče optimalizována s ohledem na dosavadní reakce druhu. Pozornost bude věnována zejména obsazenosti ploch dotčených aktivním managementem pokud jde o snůšky a larvální hnízda.

Realizace:

Monitoring byl v roce 2015 realizován v potřebném a plánovaném rozsahu. Jeho výsledky ukázaly zlepšení stavu populace ve všech ukazatelích, zejména ale v počtu snůšek a larválních hnízd (154 oproti 112) a obsazených stromů (117 oproti 90). Tyto výsledky jsou zatím nejlepší za celou dobu realizace záchranného programu. Ani v roce 2015 však nebyl prokázán výskyt druhu v Žiželickém lese.

V rámci monitoringu byla velká pozornost věnována všem plochám, které byly dříve dotčeny cíleným managementem. Pozitivním zjištěním byl další nárůst ve využívání ploch, které byly prosvětleny v roce 2011, ale také na rekonstruované ploše 2E3a. Ta představuje, pokud jde o mikroklimatické podmínky jistý extrém, ale jak se ukazuje, motýli tuto plochu využívají velmi hojně. Příjemným překvapením pak byl nález larválního hnízda daleko v porostu stovky metrů od nejbližších v minulých letech využívaných ploch.

Z výsledků monitoringu je zřejmé, že dříve realizovaná opatření jsou pro záchranu druhu významná a je vhodné v nich pokračovat.

3.4 Výzkum

Realizační projekt:

3.4.1 Výzkum genetické variability druhu

V roce 2015 by mělo dojít k realizaci studie genetické variability druhu. Vzorky zahrnují jak historické nálezy z celého osídleného areálu v ČR, tak také ze současných jedinců z EVL i ze sousedních zemí. Studie měla být placena z připraveného projektu z EHP fondů, ale vzhledem k okolnostem, kdy musel být projekt zrušen, bude realizována z jiných zdrojů vědci z ENTÚ AV ČR.

3.4.2 Studie potravního spektra solitérních housenek

V roce 2015 by měl proběhnout pilotní botanický průzkum zaměřený na druhové složení bylinného patra v sousedství stromů se snůškami nebo housenčími hnízdy. Průzkum bude realizován koncem léta vlastními silami.

Realizace:

S ohledem na prodlevy v realizaci projektu z EHP fondů nebyla genetická studie zatím realizována.

V případě potravního spektra solitérních housenek proběhlo praktické ověření navržené metody v terénu. Příliš horké léto a s tím související brzké uvadnutí většiny bylinného patra ale nebylo možné opatření realizovat v zamýšleném rozsahu. Na základě ověření v terénu ale došlo k dalšímu zpřesnění metodiky, která by měla být využita při průzkumu v roce 2016.

3.6 Ostatní opatření

Realizační projekt:

3.6.1 Aktivní spolupráce s vlastníky

Spolupráce s vlastníky bude probíhat osvědčeným způsobem. Diskutovány budou zejména koncepční záležitosti a vše, co je potřeba jim dostatečně podrobně a v předstihu vysvětlit, aby se předešlo jakýmkoliv nedorozuměním.

Realizace:

Spolupráce s vlastníky lesa byla v roce 2015 intenzivní. V jejich rámci se řešily provozní věci, ale také plán péče o PR Dománovický les, který po dohodě vypracovávala přímo AOPK ČR. V průběhu léta pak došlo ke změně dominantního vlastníka větší části EVL Dománovický les, s nímž bylo nutné jednat o jeho vizích a dalším směřování aktivit v rámci záchranného programu.

Jiné

Realizační projekt:

V průběhu roku 2014 byl připraven projekt na realizaci ZP z EHP fondů, v jehož rámci by měla být realizována většina výše uvedených opatření.

V návaznosti na dokončovaný plán péče o PR Dománovický les se bude v roce 2015 připravovat také SDO o EVL Dománovický les a bude se schvalovat LHP.

Koncem roku 2015 případně na počátku roku 2016 proběhne pravidelné setkání realizačního týmu ZP.

Realizace:

Realizace projektu z EHP fondů byla započata s velkou časovou prodlevou, což se podepsalo na realizaci většiny opatření s výjimkou monitoringu, který byl nakonec operativně zajištěn z jiných zdrojů. Jiná opatření se ale musela odsunout na rok 2016.

V roce 2015 se povedlo dokončit plán péče o PR Dománovický les. Vzhledem ke změně části vlastníků, ale musela být navržená opatření opětovně konzultována. I z tohoto důvodu nebyl plán péče do konce roku 2015 krajským úřadem schválen. V návaznosti na přípravu plánu péče začala a probíhala příprava SDO o EVL a schvalování LHP.

Pravidelné setkání realizačního týmu záchranného programu se uskutečnilo počátkem roku 2016.

Shrnutí realizace ZP v roce 2015:

Během roku 2015 se podařilo realizovat pouze menší část naplánovaných akcí, což bylo důsledkem prodlevy v započetí realizace projektu z EHP fondů. Nerealizovalo se žádné velké managementové opatření, ale stav lokality zůstal s ohledem na výsledky monitoringu pro hnědáka osikového příhodný. Navíc došlo k dokončení plánu péče o PR Dománovický les a také změně jednoho z dominantních vlastníků lesa v EVL.